

URMAKAREN 10 – JÄRNVÄGSGATAN 38

Gårdsmiljö

Hörntomten Järnvägsgatan-Skolgatan är uppdelad i en yta närmast huset bestående av asfaltgång och gräs, avgränsad mot Skolgatan med en häck. Ett uthus från 1990-talets stora renovering av fastigheten står mot den norra tomtragränsen. Den västra delen av tomten är avsatt för hyresgästparkering. Här stod tidigare det stora slakteri- och förrådshuset.

Gatuhuset

Beskrivning av byggnaden: En av gatans jugendbyggnader med delvis rekonstruerad fasad. Byggnadens brädpanel reveterades ca 1920. Den renoverades på 1980-talet och utgångspunkt var då det möjliga utseendet hos huset kunde ha haft före reveteringen, kombinerat med detaljer från det reveterade huset på 20-talet. Vissa detaljer är nyskapade, t ex dekoren vid butiksentrén. Ny panel lades utanpå den ursprungliga och dekorativa detaljer lades till, t ex pilastrar vid hörn, fönster- och dörrömfattningar med krön. Detaljerna är inte

helt utförda på traditionellt vis, vilket stör helhetsintrycket. Fönstren är grupperade på jugendvis och inom grupper sammanhållna av omfattningar och krön. Till stilen hör också den fönstertyp som har mitt- och tvärpost med små kvadratiska fönsterluftr upptill, de skiljer ut sig från de större nedre lufterna genom att de är tätspröjsade. Fönstren är tillverkade med energibesparande teknik och fasta träspröjsar. Det slätplåtklädda taket är brutet med takkupor till den inredda vindsvåningen. Två butiksentréer mot gatan som det ursprungliga huset. Mot gården finns entré till källare och till trapphuset genom arkitektoniskt utformade partier: en förstukvist med förråd samt en utbyggnad med balkonger till trapphusets vilplan. Trapphuset har bevarat en del av sin karaktär med ådringsmålad pärlspontpanel och kraftiga trätrapppräcken, dock med moderna lägenhetsdörrar.

Sammanfattande karakterisering: Huset efter 1980-talets renovering knyter an till 1910-talets Vansbro med sin utpräglade jugendfasad i trä, där detaljeringen är inspirerad av husets utseende i olika skeden, dels den tidiga träpanelade fasaden, dels den senare reveterade och dekorerade fasaden. Det ger ett färgstarkt och värdefullt bidrag till den totala gatubilden. Trapphusets välbevarade snickeridetaljer är ett viktigt särdrag.

Rekommendationer: Husets nuvarande utformning bevaras och underhålls med material och metoder som ansluter till 1910-talets byggnadssätt.

Byggnadstyp: Affärs- och bostadshus

Ursprunglig användning: Butiker och bostäder

Nuvarande användning: Bostäder, lokal

Byggnadsstil: Jugendstil

Byggherre: Karl Jansson och A F Jacobsson

Byggnadsår: 1913-14

Inventeringsdatum: 2017 01

Antal våningar: 2½

Grund: Stenfot

Stomme: Trä

Fasad: Fasadpanel, liggande fasspont med stående dito i bottenvåningens bröstning, profilerade foder och lister, dekorerade hörn/pilastrar o fönster- o dörröverstycken. Utförandet är en tolkning av hur fasaden med träpanel skulle kunnat se ut på 1910-talet.

Tak: Valmat tak, plåt, svart bandtäckning. Breda takkupor i de nedre takfallen.

Fönster: Korspostfönster med tät spröjsning i de övre små bågarna. 2-6 luftr, de bredaste fönstren i långsidornas takkupor. I frontespisen mot gatan 2-luftr. Treglasfönster. Smala skyltfönster av ursprunglig typ. Vita. Tidigare utförande: Se ovan. Fönstren var dock mörka i kulören tidigare.

Portar: Trädörrar med ”gammaldags” utseende, bruna, små glas Tidigare utförande: Glasade boddörrar av spegelkonstruktion, överljusfönster.

Utbyggnader: På gårdssidan är entrén utformad som utbyggd förstukvist, byggd intill balkongparti i husets fulla höjd, i utpräglad jugendstil. Ursprungligt

Fasadkompletteringar: Butiksskylt mot Järnväggsgatan – lysande låda som ej är i bruk f n. Tidigare utförande:

Historik: På den hittills obebyggda tomten mitt emot stationen uppförde de två arbetskamraterna vid Dalasågen A F Jacobsson och Karl Jansson detta hus 1913-14. Ritningarna gjordes av samme person som ritat grannhuset, tvärs över Skolgatan, J A Henriks. Ägarna startade slakteri i det stora vinklade uthuset som byggdes i tegel på gården, och hade slakteributik i den ena av de två butikskalerna mot Järnväggsgatan. Fram till 1936 hade Posten den södra lokalen, med ingång på hörnet. Slakteributiken hade större skyltfönster än postlokalen: samma bredd men lägre bröstning.

Som gatans flesta andra trähus reveterades detta så småningom. Det fick då spritputs med slätputsade ytor och profilerade krön till fönstren. På 1950-talet byggdes lokalerna om till snabbköp, och bottenvåningens fasad moderniserades med stora skyltfönster och släta gröna skivor. Affären lades ned 1979 inte långt efter tillkomsten av ICA-hallen på Järnvägsgatan. Efter renoveringen på 1980-talet drevs ett café i lokalen några år, lägenheterna i de övre våningarna hyrs ut.

Slakteribyggnaden revs i samband med ombyggnaden på 1980-talet.

Det nybyggda huset, ännu inte målat och utan foder till fönster och dörrar, inte heller 1916 enligt foton från översvämningen detta år. Var tanken redan från början att det skulle reveteras? Eller saknades resurserna att färdigställa? Nedan det reveterade och "färdiga" huset fotograferat i början av 1930-talet. Sprit- och slätputs i samma kulör, strukturen ger nyansskillnaden.

Källor: Vansbro hembygdsförening: Järnvägsgatan; Dalarnas museum: Kulturhistorisk byggnadsinventering 1979.

Gårdshus

Ett gårdshus med förråd för hyresgästerna uppfördes efter rivningen av det gamla slakterihuset. Det nya byggdes i trä och fick samma stil som gatuhuset, med ljusgul liggande dubbelfassspontpanel och dekorativa detaljer i en starkare gul färg.